

از فهمیده دیروز تا سربازان گمنام امام زمان امروز

بازتاب روح مقاومت در آینه هنر

افسران و سربداران هوافضا که این روزها در خط مقدم جنگ ایستاده‌اند و پرچم اقتدار و سربلندی ایران و کشورهای محور مقاومت را افراشته نگه داشته‌اند، به عنوان نمادی از نسل جدیدی که با الهام از شهید فهمیده و با همان روحیه مقاومت، در برابر مرگ خونین با صلابت ایستاده‌اند، در این تصویر جای می گیر د. آنها نیز مانند شهید فهمیده، با شجاعت و بدون تسلیم شدن، جان خود را فدا کرده‌اند

دیدگاه سیدسجاد رضوی

در گستره پرفرازونشیب تاریخ بشریت، برخی مقاهیم، همچون

نگین‌های درخشان، در تاریخ یکی سبتم و نابرابری می‌درخشند و راهنمای انسان‌ها برای رسیدن به آزادی و عدالت می‌شوند. مقاومت، ایستادگی و اراده‌ای که در برابر قدرت‌های ظالم قد علم می‌کند، از جمله این مفاهیم جاودان است. در این میان، هنر، همواره نقشی بی‌بدیل در تبت، بازتاب و تداوم این روحیه ایفا کرده است. هنر مقاومت نه تنها به مثابه یک موع بصری عمل که لحظات سرنوشت‌ساز را در خود حک می‌کنند، بلکه فراتر از آن، به نیرویی انگیزشی تبدیل می‌شود که آتش امید را در دل نسل‌های متمادی روشن نگه می‌دارد و الهام‌بخش تداوم مبارزه و ایثار است. این هنر، حافظه جمعی یک ملت و حتی یک امت را از گزند فراموشی مصون می‌دارد، زخم‌های کهنه و انتیام می‌بخشد و راه را برای ساختن فردایی روشن‌تر هموار می‌کند. تداوم و

پویایی هنر مقاومت، تضمین‌کننده این حقیقت است که هیچ فداکاری و ایثارگری به ورطه نسیان سپرده نخواهد شد و پندآمید و ایستادگی همواره در آذهان و قلب‌ها کاشته خواهد ماند.

■ ■ ■

در این مسیر پرشکوه، بازخوانی هنرمندانه عصام خازم، طراح گرافیک لبنانی از تابلوی ماندگار و نمادین استاد مصطفی گودرزی، نمونه‌ای درخشان از این تداوم و پویایی است. این اثر نه تنها یک بازآفرینی صرف نیست، بلکه تعریفی نوین و عمیق از مفهوم رویارویی نابرابر را در بستر تحولات زمانه ارائه می‌دهد. تابلوی اصلی استاد مصطفی گودرزی که در دهه ۶۰ با قلم‌موی هنرمندانه خلق شد، از یک نقاشی صرف فراتر رفت و یسه یک نماد بدل گشت. این اثر رنگ روغن، لحظه‌ای نفسگیر و فراموش‌نشدنی را به تصویر می‌کشد. نوجوانی بی سلاح؛ محمدحسین فهمیده که با اراده‌ای شگرف در برابر غرش تانک‌های مهاجم ایستاده است، فهمیده، در صفحات زرین دفاع مقدس،

به‌شامیلی از شجاعت، ایثار و از خودگذشتگی تبدیل شد. این تابلو با رنگ و ضربه، های قلمو افرادی می‌زند: اراده انسانی، زمانی که به خاوند تکیه می‌کند، قادر است موازنه قدرت را هر چند به ظاهر نابرابر، از نو تعریف کند. این اثر هنری، پیام‌آور این حقیقت بود که در نبرد میان روح و ماشین، عزم انسان می‌تواند بر قدرت مادی و تکنولوژیک فائق آید.

اکنون، پس از گذشت چندین دهه و در عصر کنونی، عصام خازم، با نگاهی هوشمندانه و بینشی تازه، این مفهوم جاودانه را در واقعیت‌های امروز پیوند می‌زند. او با بازآفرینی خلاقانه این اثر، نه تنها به یاد خاطره فهمیده ادای احترام می‌کند، بلکه پیام جهانی او را به نسل معاصر و با نگاهی هوشمندانه و بینشی تازه، این خازم به درستی تشخیص می‌دهد که جبهه‌ها تغییر کرده‌اند... دیگر تانک‌ها تنها عنوان رویارویی نیستند، بلکه خود آسمان به میدان نبرد تبدیل شده است. این جمله، کویسده‌ای از تغییر ماهیت جنگ‌ها و رویارویی‌ها در قرن بیست‌ویکم است. در گذشته،

نیز تلقی شود. با قرار گرفتن در کنار او، مخاطب دعوت می‌شود در

پیچیدگی‌های ذهنی و اخلاقی او شریک شود و این تحول تدریجی را از درون تجربه کند. این شیوه به مخاطب اجازه می‌دهد ریشه‌های فساد را در تعامل میان ضغعاتی انسانی و یک بستر اجتماعی و سیاسی خاص مشاهده کند. پیام فیلم فراتر از یک مقطع تاریخی محدود و به ماهیت فساد و فروپاشی اخلاقی در سطوح فردی و جمعی اشاره دارد و اینگونه به مسائل اخلاقی و انتخاب‌های انسانی در هر زمان و مکانی می‌پردازد.

■ **پیچیدگی‌های اخلاقی و چالش‌های همذات‌پنداری**

این انتخاب روایی، البته چالش‌هایی را نیز به همراه دارد. تمرکز بر شخصیتی که مسیر سقوط را طی می‌کند، ممکن است در نگاه اول مانع همذات‌پنداری آسان مخاطب شود. در حالی که روایت از دید یک فرد خوب یا قربانی، به طور طبیعی حس ترحم و همراهی را برمی‌انگیزد، قرار گرفتن در جایگاه یک فرد در حال تباہی، از مخاطبی می‌خواهد با لایه‌های تاریک‌تر وجود انسان و انگیزه‌های پیچیده‌ای که می‌تواند به فساد منجر شود، روبه‌رو شود. این رویکرد، فیلم را از دام ساده‌سازی شخصیت‌ها و قرار دادن آنها در قالب‌های مطلق خیر و شر‌ها می‌سازد. «تاکسیدرمی» به دنبال نشان دادن این نکته است که چگونه انسان‌ها، با تمام نقاط ضعف و قوتشان، در مواجهه با فشارهای بیرونی و وسوسه‌های درونی، می‌توانند مسیر متفاوتی را پیش گیرند. این پیچیدگی اخلاقی، هرچند ممکن است برای برخی مخاطبان دشوارتر باشد، اما در نهایت به غنای مفهومی اثر می‌افزاید.

■ **فراتر از مستندسازی تاریخی**

یکی دیگر از نقاط قوت این رویکرد، فراتر رفتن از صرف مستندسازی تاریخی است. در حالی که بسیاری از آثار با مضمون تاریخی به بازنمایی وقایع و شخصیت‌های برجسته می‌پردازند، «تاکسیدرمی» با تمرکز بر یک شخصیت معمولی که در بطن حوادث قرار می‌گیرد، به یک تحلیل عمیق‌تر از تأثیرات سیستم بر فرد می‌رسد. این فیلم به جای پرداختن به چهره‌های شناخته‌شده سیاسی، به زندگی یک فرد عادی می‌پردازد که در گیر چرخ‌دنده‌های قدرت و فساد می‌شود. این انتخاب، به مخاطب امکان می‌دهد با یک منظر انسانی‌تر و ملموس‌تر به رویدادهای تاریخی بگردد و تأثیرات اجتماعی و اخلاقی آنها را در مقیاس فردی درک کند.

«تاکسیدرمی» به دنبال برقراری ارتباط با مخاطب عام و جذب نگاه نو به سینماست. این هدف، با استفاده از عناصری چون انتخاب بازیگری مناسب، طراحی لوکیشن‌های متناسب با فضای بصری فیلم و حتی

مروری تحلیلی بر مجموعه چند جلدی اثر مهدی میرکیانی

«سرگذشت استعمار»

نوجوانان را برای مواجهه با جهان امروز مسلح می‌کند

در این برهه حساس از تاریخ که ایران درگیر منازعات پیچیده و چندوجهی با قدرت‌های جهانی، به ویژه ایالات‌متحده و اسرائیل است، درک ریشه‌های تاریخی و ژئوپلیتیکی این منازعات برای نسل جوان ما حیاتی‌تر از همیشه به نظر می‌رسد. نوجوانان امروز که در دنیایی پر از اطلاعات (و گاه اطلاعات نادرست) غوطه‌ورند، نیاز دارند با بینشی عمیق‌تر به حوادث پیرامون خود بنگرند و از تحلیل‌های سطحی و جانبدارانه فراتر روند. در این میان، مطالعه تاریخ استعمار، نه تنها به عنوان یک رشته از وقایع گذشته، بلکه به عنوان یک نیروی شکل‌دهنده به جهان کنونی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در این میان، مجموعه کتاب‌های سرگذشت استعمار اثر مهدی میرکیانی، از انتشارات مهرک، یک گنجینه ارزشمند و ایزاری قدرتمند برای نیل به این هدف است. این مجموعه، با رویکردی داستانی و جذاب، تاریخ استعمار را برای مخاطب نوجوان بازگو می‌کند و آنها را با حقایقی تلخ اما ضروری آشنا می‌سازد.

■ **تحلیل مجموعه سرگذشت استعمار: داستانی از ظلم، مقاومت و بیداری**

مجموعه سرگذشت استعمار از مهدی میرکیانی، یک اثر برجسته در زمینه تاریخ‌نگاری برای نوجوانان است. این مجموعه، با رویکردی جامع و در عین حال قابل فهم، به شرح وقایع و پیامدهای دوره استعمار می‌پردازد. آنچه این مجموعه را متمایز می‌کند، نه تنها وسعت دامنه موضوعی آن، بلکه شیوه روایت و هدف‌گذاری هوشمندانه نویسنده است.

■ **رویکرد داستانی و جذابیت برای نوجوانان**

یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها در آموزش تاریخ به نوجوانان، خشکی و پیچیدگی مطالب است. میرکیانی با هوشمندی این چالش را با اتخاذ رویکردی داستانی و روایی مرتفع ساخته است. او تاریخ را به مجموعه‌ای از داستان‌های جذاب و پرکشش تبدیل می‌کند که خواننده را تا پایان با خود همراه می‌سازد. استفاده از شخصیت‌های تاریخی، حوادث مهم و جزئیات زنده، به مطالب تاریخی روح می‌بخشد و آنها را از یکسری وقایع خشک، به تجربیاتی ملموس تبدیل می‌کند. این شیوه، به نوجوانان کمک می‌کند با تاریخ ارتباط عمیق‌تری برقرار و آن را به عنوان بخشی از هویت و آگاهی خود درک کنند.

■ **جامعیت و پوشش وسیع جغرافیایی و تاریخی**

این مجموعه، تنها به یک منطقه یا یک قدرت استعماری خاص نبردازد، بلکه تصویری جامع از پدیده استعمار در سراسر جهان ارائه می‌دهد. از استعمار قاره آمریکا از سوی اروپایی‌ها گرفته تا یورش به آفریقا، آسیا و خاورمیانه، هر جلد از این مجموعه به بخش مهمی از این تاریخ می‌پردازد. این جامعیت، به خواننده نوجوان فرصت می‌دهد ابعاد مختلف استعمار را درک کند و متوجه شود که چگونه این پدیده، تقریباً تمامی قاره‌ها و ملت‌ها را تحت تأثیر قرار داده است. این وسعت دید، به نوجوانان کمک می‌کند از نگاه‌های تک‌بعدی و محدود عبور کنند و به یک درک جهانی از تاریخ دست یابند.

■ **تمرکز بر ابعاد مختلف استعمار**

میرکیانی در این مجموعه، تنها به شرح وقایع نظامی و سیاسی نمی‌پردازد. او با ظرافت به ابعاد اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و حتی روانی استعمار نیز توجه می‌کند.

بعد اقتصادی: چگونه غارت منابع طبیعی، تخریب صنایع بومی و تحمیل نظام‌های اقتصادی وابسته به قدرت‌های استعماری، به وضوح تشریح می‌شود. این بخش به نوجوانان نشان می‌دهد چگونه ثروت ملت‌های استعمارگر، بر پایه فقر و استمات ملت‌های استعمارزده بنا شده است.

بعد فرهنگی: نویسنده به تلاش‌های استعمارگران برای تحمیل زبان، دین و فرهنگ خود و سرکوب فرهنگ‌های بومی اشاره می‌کند. این امر به نوجوانان کمک می‌کند ارزش هویت فرهنگی خود را درک و در برابر تهاجمات فرهنگی مقاومت کنند.

بعد اجتماعی و سیاسی: چگونگی تقسیم‌بندی‌های مصنوعی، ایجاد درگیری‌های قومی و فرقه‌ای و نصب رژیم‌های دست‌نشانده، به خوبی بیان می‌شود. این بخش‌ها برای درک مشکلات امروز خاورمیانه و آفریقا بسیار روشنگر است.

■ **برجسته‌سازی مقاومت و مبارزات آزادای بخش**

یکی از نقاط قوت اساسی این مجموعه، تمرکز بر داستان‌های مقاومت و مبارزات آزادی‌بخش ملت‌های استعمارزده است. میرکیانی تنها به شرح ظلم نمی‌پردازد، بلکه قهرمانان و جنبش‌هایی را معرفی می‌کند که در برابر استعمار ایستادگی کردند. این رویکرد، نه تنها به نوجوانان امید می‌بخشد، بلکه حس غرور ملی و ارزش مقاومت را در آنها تقویت می‌کند. داستان‌های گاندی، نلسون ماندلا، جنبش‌های استقلال طلبانه در ایران و سایر کشورها، برای نوجوانان امروز که در دنیایی پر از چالش زندگی می‌کنند، می‌تواند الهام‌بخش باشد. این بخش از کتاب، به‌طور خاص برای نوجوانان ایرانی که کشورشان سابقه طولانی در مقاومت در برابر قدرت‌های خارجی دارد، بسیار مرتبط و تقویت‌کننده است.

■ **زبان و نثر متناسب با مخاطب نوجوان**

میرکیانی با تسلط بر زبان فارسی و شناخت از مخاطب خود، از نثری روان، شیوا و عاری از پیچیدگی‌های غیر ضروری استفاده می‌کند. این امر باعث می‌شود مطالب تاریخی، حتی پیچیده‌ترین آنها، برای نوجوانان قابل فهم و جذاب باشد. استفاده از واژگان مناسب و جمله‌بندی‌های کوتاه و مؤثر، از خستگی خواننده جلوگیری و او را به ادامه مطالعه ترغیب می‌کند.

■ **اهمیت مستندسازی و ارجاع به منابع: ویژگی مهم برای آموزش تفکر انتقادی**

یکی از جنبه‌هایی که سرگذشت استعمار را از بسیاری از کتاب‌های تاریخی نوجوان متمایز می‌کند، توجه به مستندسازی و ارجاع به منابع (حتی اگر به صورت غیرمستقیم و در قالب بیان تحقیقات نشان می‌دهد یا تاریخ‌نگاران بر این باورند باشد) است. اگرچه این کتاب‌ها به دلیل ماهیت مخاطب نوجوان، نمی‌توانند یک فهرست منابع آکادمیک و مفصل داشته باشند، اما تلاش نویسنده برای ارائه اطلاعات بر اساس شواهد تاریخی و نه صرفاً روایات داستانی، بسیار ارزشمند است. این رویکرد چندین فایده دارد:

اعتباربخشی به محتوا: نوجوانان می‌آموزند تاریخ یک داستان خیالی نیست، بلکه بر پایه شواهد و تحقیقات بنا شده است. این امر به محتوای کتاب اعتبار می‌بخشد و اعتماد خواننده را جلب می‌کند. تشویق به تحقیق بیشتر، با اشاره به اینکه این اطلاعات محصول تحقیقات است، نویسنده به طور ضمنی نوجوانان را تشویق می‌کند خودنیز به دنبال منابع و اطلاعات بیشتر بروند و کنجکاوی تاریخی‌شان را برانگیزد. **پایه‌گذاری تفکر انتقادی:** مهم‌تر از همه، این شیوه به نوجوانان می‌آموزد اطلاعات را بر اساس منبع این مطلب چیست؟ ارزیابی کنند. در دنیای امروز که اطلاعات نادرست (فیک نیوز) به سرعت منتشر می‌شود، این مهارت برای تشخیص حقیقت از دروغ، حیاتی است. نوجوانان می‌آموزند که هر ادعایی نیاز به پشتوانه و شواهد دارد و نباید هر مطلبی را بدون بررسی پذیرفت. این یک درس بزرگ در سواد رسانه‌ای و تاریخی است.

■ **تأکید بر میراث استعمار در جهان امروز و ارتباط آن با ایران**

یکی از نقاط قوت اساسی این مجموعه، توانایی آن در نشان دادن تأثیرات بلندمدت استعمار بر جهان امروز است. میرکیانی تنها به گذشته نمی‌پردازد، بلکه یلبی بین گذشته و حال برقرار می‌کند.

ریشه‌های فقر و توسعه‌نیافتگی: او به وضوح نشان می‌دهد چگونه ساختارهای اقتصادی تحمیل شده از سوی استعمارگران، بسیاری از کشور‌های جهان سوم را در چرخه فقر و وابستگی نگه داشته است. این امر به نوجوانان کمک می‌کند به جای سرزنش‌های ساده‌انگارانه، ریشه‌های عمیق مشکلات اقتصادی را درک کنند.

منازعات منطقه‌ای و مرزهای مصنوعی: کتاب به نقش استعمارگران در ترسیم مرزهای مصنوعی و ایجاد اختلافات قومی و مذهبی اشاره می‌کند که تا به امروز به درگیری‌های خونین در مناطقی مانند خاورمیانه و آفریقا منجر شده است. این بخش برای درک بحران‌های کنونی در منطقه، از جمله بحران فلسطین و سایر منازعات، بسیار روشنگر است.

مداخلات خارجی معاصر: در یک تاریخ استعمار، نوجوانان می‌توانند الگوهای مشابهی را در مداخلات خارجی معاصر، چه به صورت نظامی، اقتصادی یا فرهنگی تشخیص دهند. این مجموعه به آنها بینشی می‌دهد اقدامات قدرت‌های بزرگ در حال حاضر را با عینکی تاریخی و انتقادی بررسی کنند.

■ **سرگذشت استعمار: یک ضرورت تربیتی و ملی**

مجموعه سرگذشت استعمار اثر مهدی میرکیانی، تنها یک مجموعه کتاب تاریخی نیست، بلکه یک ابزار قدرتمند برای تربیت نسلی آگاه، منتقد و مقاوم است. در شرایط حساس کنونی که ایران درگیر منازعات پیچیده با قدرت‌های جهانی است، مطالعه این مجموعه برای نوجوانان ایرانی از چند جهت حیاتی است.

تقویت هویت ملی و خودباوری: با شناخت تاریخ پرفراز و نشیب مقاومت ملت‌ها در برابر استعمار و هم‌زمان، درک جایگاه ایران به عنوان کشوری که هرگز به طور کامل مستعمره نشد، حس غرور ملی و خودباوری در نوجوانان تقویت می‌شود. اینها می‌آموزند که ایستادگی در برابر زور و ستم، ممکن و ارزشمند است.

توسعه سواد تاریخی و سیاسی: این مجموعه، نوجوانان را با حقایق تلخ اما ضروری تاریخ جهان آشنا و به آنها کمک می‌کند ریشه‌های بسیاری از مشکلات و منازعات کنونی را درک کنند. این سواد تاریخی، پایه و اساس تحلیل‌های سیاسی صحیح و تصمیم‌گیری‌های آگاهانه در آینده است. **پرورش تفکر انتقادی:** با ارائه روایتی مستند و تشویق به پرسشگری، این کتاب‌ها مهارت تفکر انتقادی را در نوجوانان پرورش می‌دهند. این مهارت برای تشخیص اطلاعات درست از نادرست، تحلیل مستقل وقایع و عدم‌پذیرش روایت‌های یک‌جانبه، بسیار ضروری است. **فهم پیچیدگی‌های روابط بین‌الملل:** نوجوانان می‌آموزند روابط بین‌الملل، بازی پیچیده‌ای از قدرت، منافع و تاریخ است و نباید به تحلیل‌های ساده‌انگارانه بسنده کرد. این درک عمیق‌تر، آنها را برای مواجهه با چالش‌های آینده آماده می‌کند.

در پایان، می‌توان گفت که مجموعه سرگذشت استعمار نه تنها یک گام مهم در راستای غنی‌سازی ادبیات تاریخی نوجوانان است، بلکه یک ضرورت تربیتی و ملی در شرایط کنونی کشورمان محسوب می‌شود.